

Heilsan til Havnar Róðrarfelag
við farnu 60 árunum

Kvæði um DREKASTEVNIÐ

*Tá eygað á vanna litur
har kappróðrabátar hvítir
teir bera sítt drekastevni
so errin eg her teir nevni*

*Sílið er nevnt av navni
tað vann við mangum favni
tað bardi tann ródurin harða
Sigurin var teirra æra*

*Gongurólur so hvítur
á bylgjuni fram seg skjóttur
í kappróðri hann ikki smæðist
ei aðrar bátar hann ræðist*

*Tað áttamannafarið Ørvur
ei burtur úr rúgvuni hvørvur
á skúmandi sjógvi hann rann
Tann ródurin Ørvurin vann*

*Havnarbáturin rennur
hvør maður í árarnar spennur
ein vinnari aftur hann var
og steyp inn í neystið hann bar*

*Vit havnarmenn so frægir
í ítrótti altíð gladir
vit saman um byrðarnar standa
við røttum ítróttaranda*

*Tú havnar Róðrarfelag
eg kvøðu tær beri í dag
Tú heimíð er fyri mær
So leingi íð hjarta mítt slær.*

Orð eftir Á. A. 19/1-93

Lívískastøðin í Skopun

**Lívískastøð? – Kynbótararbeiði?
Hvat er tað og er tað neyðugt? spyr
Hjalti í Jákupsstovu í greinini**

Føroyska samfelagið er í einum djúpum fíggarligum aldudali. Veðan av botnfiski undan Føroyum er minkað í helvt samanbórið við 1985 og prísirnir á fiskaúrdráttum eru í botni. Alingin, sum stórar vónir vóru til, er í anda-leypi av yvirskipan, ið elvdi til hús, sjúk, mistivna og felli, og vánaligum prísnum. Afturat hesum kemur, at tær alt ov stóru almennu og privata fløgurnar skulu gjaldast aftur, so ella so. Avleiðingar kenna vit øll, hóp-arbeidisloysi, minni skattainntøkur hóast hægri skatt, minni afturbering til fiskivinnuna, minni studningar, at kalla ongar nýløgur osfr.

A fíggarlógini fyri 1993 eru tó settar av kr. 12 mill. til lívfískastøð í Skopun. Í seinastuni hava fleiri, m.a. Hendrik Old, formaður í lögtingsins fiskivinnuneynd, sagt seg vera ímóti hesi fløguni, nú ráðini eru so ring, og mæli heldur til at nýta avsetta peningin til at vaksa um stuðulin til fiskivinnuna. Sjálvur haldi eg fløguna vera sera skilagóða og at tað er rætt at gera hana nú.

Føroyar hava allarbestu fortreytir fyri at ala laks og síl. Hetta siggja vit best av at villi laksurin hevur valt okkara havøki til beiti. Men sum so ofta dugdu vit okkum ikki hógv og yvirskipaðu øll øki har aling kundi vera. Úrslitið kenna vit øll. Bankarnir fíggaðu munandi minni smolt at seta út í 1992 enn árin frammanundan, og í ár ljóðar, at teir koma at fígga upp aftur minni. Alarnir, ið eftir verða, koma at hava tað nógv rúmari, og av tí sama kemur fiskurin eisini at trívast betur. Men framleiðslan verður væl minni enn árin undan, og vandi er fyri at fleiri smoltframleiðarar fara á húsagang, tí teir ikki sleppa av við fiskin. Hetta verður sjálvandi ein trupul tíð, men vónandi fáa vit eina vinnu, ið passar til umstøðurnar.

Men tað er ikki nóg mikið. Prísirnir á alilaksi koma framyvir at vera lágir, og tað verða bert alarar, ið hava góðan rakstur, góðan vøkstur og lítið felli, sum koma at klára seg.

Av ótta fyri at fáa fleiri sjúk er ikki ráðiligt at flyta rogn ella smolt til Føroya. T.v.s. at vit mugu nýta tað tilfar, sum er í landinum til framleiðsluna víðari. Henda avmarking ger tað alneyðugt við einum miðvísium fyribyrgjandi heilsuarbeiði og kynbótararbeiði, um aling í Føroyum skal verða kappingarfør í framtíðini.

Fyribyrgjandi heilsuarbeiði

Av sjúkum er tað serliga IPN, furunkulosa, BKD og hjartaklovnungur, sum eru vandamiklar í løtuni.

Fiskur við IPN smittar frá fiski til fisk í einum ringi og frá einum ættarlíði til næsta gjøgnum rognini. Sjúkan kann ikki víðgerast við heilivági, og tað ber ongantíð til heilt at sleppa av við IPN, men um einans rogn undan frískum fiski verður nýtt til smoltframleiðslu, kann titlleikin av IPN minkast heilt munandi.

Furunkulosa smittar heilt illa. Við at sòtreinsa rogn og síðan koppseta maðkapirumar og fiskin, kann tamarhald fást á sjúkuni.

BKD spjæðist nú skjótt um alt landið. Sjúkan er lúnsk, tí fiskur kann verða smittaður, uttan at tað sest, og víðgerð við heilivági er torfør. Eisini

henda sjúka smittar frá fiski til fisk og komandi ættarlíðini ígjøgnum rognini.

Kynbótararbeiði

Øll kenna tað miðvísa kynbótararbeiði, ið er gjørt við neytum. Eitt líkandi arbeiði fer fram í Noregi við alilaksi, og úrslitini higartil vísa ein betri vøkstur uppá 15% fyri hvørt ættarlíði, ella uml. 4% hvørt árið. Gera vit ikki tað sama, fara norðmenn, okkara kappingarneytar, eitt tak fram um okkum fyri hvørt ár. Og vit hava eftir heilt fáum árum onga møguleika í kappingini.

Fiskirannsóknarstovan og P/F Fiskaaling hava í fleiri ár arbeitt við at fara undir fyribyrgjandi heilsuarbeiði og kynbótum av alilaksi í Føroyum. Og í 1988 var ein ætlan góðkend av Landsstýrinum. Fyrsta stigið var kynbótahøllin við Áir, sum varð tikið í nýtslu í 1992 og seinna stigið er lívfískastøðin í Skopun. Sjálvt arbeiðið við fiskinum byrjaði við strúkingini heystið 1991. Tá varð hvør einasti laksur, ið var strokin, kannaður fyri IPN, og øll rogn undan fiski har IPN varð staðfest fyrirbeind. Hini rognini og seinna ynglið undan hvørjum laksapari (ein familja) eru síðan havd hvør sær til maðkappirran er nóg stór at merkja.

Næsta strúkingin var heystið 1992. Tá varð umframt fyri IPN hvør fiskur eisini kannaður fyri

BKD. Titlleikin av IPN var nógv størri í 1992 enn í 1991 og til taks vóru av somu orsök munandi færri familjur har IPN ikki var ávist. Í heyst er væntandi, at titlleikin verður uppaftur størri, og tað sama aftur í 1994. Men tá skuldi eftir væntandi ætlan verið sloppið. Titlleikin av IPN og væntandi eisini BKD veksar tó so skjótt, at verður ætlanin skotin bert eitt ár longur fram, er stóru vandi fyri, at lítil og ongin frískur fiskur er til taks í 1995.

Tá ynglið frá strúkingini í 1991 verður smolt í vár, skulu 10.000 merkt smolt í lívfískastøðina í Skopun og 10.000 í ringar hjá útvaldum alarum, tó líka nógv systkin frá hvørjari familju hvønn vegin. Komandi tvey árin verður síðan út frá merkjunum nágreiniliga skrásett, hvussu fiskurin settur út til alarar klárar seg, t.e. hvørjar familjur klára seg frægast í vanligari aling, vaksa best, hava fastasta og reyðasta fiskin, tola mest av sjúku o.s.fr. Fiskurin í Skopun kemur at verða í brunnun á landi við sjógvi pumpaður av 40 m. dýpi. Skopun er longst frá allari aling í sjónum í Føroyum har hetta ber til, og tí er har minst smittuvandi. Í 1995, tá hetta ættarlíðið er búgvið, verður laksurin í Skopun frá familjunum við frægasta ættarbreðginum strokin. Eisini tá skal hvør fiskur tikið til strúkingar kannast fyri sjúku. Men nøgdin av hesum rognum verða tá so stórar, at smoltalarar kunnu keypa rogn, ið eru frískari og sum hava betri og kappingarførari eiginleikar í okkara umhvørvi, enn um hetta arbeiði ikki var gjørt. Sama framferð verður síðan hvørt árið framyvir.

Vit mugu í dag kanna hvørja flögu væl og vírliga við atliti til framtíðina. Skulu vit framhaldið hava aling, má vinnan verða kappingarfør. Tað verður hon bara við góðum fiski, og tí er fløgan í lívfískastøðina í Skopun eisini neyðug. Steðga vit nú, fer fløgan við Áir fyri skeytið, arbeiðið við at velja frískan fisk í tvey ár fer eisini fyri skeytið, og tað kann roynast meint bakkast fyri føroysku alivinnuna.

Tað eru nógv øki, ið hava brúk fyri pengum beint nú. Men at taka pening frá flögum í framtíðina fyri at fáa eitt skotbrá í nakrar mánaðir, kann skjótt verða ein stokkurur hiti.

Hjalti í Jákupsstovu